

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

10.02.2010

м.Київ

№ 36

Сучасні проблеми дослідження
середньовічних пам'яток України

Заслухавши та обговоривши доповідь завідувача відділу давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України члена-кореспондента НАН України О.П.Моці, Президія НАН України відзначає, що сучасні суспільно-політичні та етнонаціональні процеси, які тривають в Україні, вимагають активнішого використання теоретичного, методологічного та методичного інструментарію науки для вирішення нагальних питань етнокультурної та етносоціальної інтерпретації походження, історичної долі українського народу та його подальшого поступу.

Проблеми середньовічної історії автохтонного слов'янського населення на півдні Східної Європи є актуальними й нині, оскільки саме тоді закладався «фундамент» сучасної української нації. Етнічний розвиток, котрий фіксується в характерних рисах матеріальної та духовної культури, є пріоритетним у доробках багатьох дослідників – істориків, археологів, антропологів, філософів, етнологів, краєзнавців.

Вивчення різних аспектів проблеми історичного розвитку східних слов'ян в давньоруські часи здійснюється в інститутах археології, історії України, українознавства ім.І.Крип'якевича, української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського, народознавства, мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Т.Рильського

НАН України, а також у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України. Вченими установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України зроблено важливий внесок у дослідження цієї проблеми.

Особливе значення мають польові й теоретичні розробки Інституту археології НАН України, в результаті яких значно поповнюється джерелознавча база досліджень. Проте просте нагромадження артефактів не завжди збільшує можливості вирішення проблеми. Тож виникає нагальна потреба у знаходженні якісно нових ланок, котрі дали б змогу надійно реконструювати об'єктивну картину історичного розвитку населення півдня Східної Європи в середньовічні часи.

Окремі праці з цієї тематики мають суб'єктивний характер, що викликано відсутністю комплексного методологічного підходу, вибіркоким використанням наукових фактів та джерел, впливом сучасної політичної кон'юнктури, хибно сприйнятої патріотичності тоді, коли необхідно досягнути закономірності історичного розвитку даного етносу.

Розуміння поступу автохтонів на сучасних українських землях у середньовічні часи як історичного явища на конкретних етапах свого розвитку, хронологія, ступінь регіональних відмінностей – всі ці питання і нині певною мірою дискутуються.

Новий археологічний матеріал активно вводиться до наукового обігу в численних монографічних дослідженнях останніх років. Серед них: «Київ і Русь. Вибрані твори 1998-2008 рр.» (академік НАН України П.П.Толочко), «Русь на перехресті світів (міжнародні впливи на формування давньоруської держави IX-XI ст.)» (академік НАН України П.П.Толочко), «Історія українського козацтва. Нариси в двох томах» (відповідальний редактор академік НАН України В.А.Смолій), «Дьнеслово» (відповідальний редактор член-кореспондент НАН України Г.Ю.Івакін), «Історія українського селянства. Том 1» (С.В.Кульчицький),

«Князь в древней Руси: власть, собственность, идеология» (член-кореспондент НАН України О.П.Толочко), «Княжий двір Південної Русі Х-ХІІІ ст.» (члени-кореспонденти НАН України М.Ф.Котляр, М.В.Ричка), «Етнічна та етнокультурна історія України. Том 1» (головний редактор академік НАН України Г.А.Скрипник), «Південна «Руська земля» (член-кореспондент НАН України О.П.Моця), «Золотоординські часи на українських землях» (М.В.Єльніков), «Стародавній Іскоростень і слов'янські гради» (член-кореспондент НАН України О.П.Моця).

Водночас нові завдання осмислення проблеми вивчення матеріальної та духовної культури середньовічних предків сучасних українців вимагають тіснішої координації досліджень соціогуманітарного профілю, комплексного об'єктивного та неупередженого, позакон'юнктурного підходу до вивчення проблеми, поглибленого пошуку та інтерпретації на сучасному методологічному рівні нових історичних джерел. Спільні творчі зусилля виводять на більш глибоке розуміння законів історичного розвитку.

Президія НАН України постановляє:

1. Доповідь завідувача відділу давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України члена-кореспондента НАН України О.П.Моці взяти до відома.

2. Вважати вивчення проблеми східнослов'янської культури у середні віки та ранній новий час одним із пріоритетних напрямів досліджень установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, не виключаючи одночасного вивчення старожитностей інших етносів, представники яких проживали в ті ж часи на півдні Східної Європи (в першу чергу кочівників).

3. Інституту археології НАН України (академік НАН України П.П.Толочко):

3.1. Спільно з установами історичного профілю Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України до 01.04.10 розробити програму наукових конференцій, симпозіумів, семінарів і круглих столів на 2010-2012 рр., присвячених проблемам подальшого вивчення джерел, котрі стосуються середньовічних часів.

3.2. Розпочати роботу із формування археологічної карти пам'яток середньовічних часів, починаючи із створення електронної бази даних.

3.3. До 01.06.10 підготувати та видати збірник наукових праць за результатами міжнародного польового археологічного семінару «Матеріальна та духовна культура Південної Русі».

3.4. В липні 2010 р. провести в Чернігові Міжнародну наукову конференцію «Південноруські землі: археологія та історія» та за результатами конференції видати збірник наукових праць.

4. Інституту історії України НАН України (академік НАН України В.А.Смолій) забезпечити систематичне висвітлення робіт, у яких досліджуються історичні процеси в середньовічній Україні, в «Українському історичному журналі», наукових збірниках «Україна в Центральній-Східній Європі», «Рутеніка» та інших серійних та тематичних виданнях.

5. Інституту українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України (академік НАН України Я.Д.Ісаєвич):

5.1. Продовжити здійснення комплексних археологічних досліджень пам'яток матеріальної та духовної культури на Заході України та їх публікацію у збірниках наукових праць «Історико-культурологічні студії» та «Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині».

5.2. У III кварталі 2010 р. завершити організацію електронної бази даних писемних та археологічних джерел з історії та культури Галицько-Волинського князівства й забезпечити її постійне наповнення.

5.3. Спільно з Інститутом археології НАН України (академік НАН України П.П.Толочко) до 01.12.10 підготувати та опублікувати підсумкову працю про результати археологічних досліджень давнього Галича за останнє 40-річчя.

6. Інституту географії НАН України (академік НАН України Л.Г.Руденко) сприяти отриманню Інститутом археології НАН України необхідних картографічних матеріалів для виконання науково-дослідних робіт.

7. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на віце-президента НАН України академіка НАН України В.М.Гейця та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Б.Є.Патон

Головний учений секретар
Національної академії наук України
академік НАН України

А.Г.Загородній